

O mejah beležniške dejavnosti.

Studija odvetnika dra. Vlad. Pappafave.

Jedno važno vprašanje, za katero ne vemo, da bi je že presresal kateri pisatelj, je vprašanje, ali je in v koliko je beležnik kompetenten, da sestavlja listine na ladjah, pripadajočih njegovej državi, katere se pa ne bi nahajale v teritorijalnih vodah, ki spadajo v jurisdikcionalno področje dotičnega beležnika, ampak na odprtem morji, ali v teritorijalnih vodah druge države.

Z ozirom na načelo, da se trgovske ladje ne hajo smatrati kot del državnega teritorija one zemlje, katere zastavo nosijo, kadar se nahajajo v teritorijalnih vodah druge države in da so v tem slučaju podvržene jurisdikciji vladarja take države, mora se absolutno izključiti, da je beležnik kompetenten sestavljati spise na trgovskih ladjah njegove države, katere se nahajajo v teritorijalnih vodah druge države, ker ne pripadajo te ladje brez vsakega dvoma, dokler plovejo v teh vodah, njegovemu jurisdikcionalnemu področju. Ne more se pa isto trditi o trgovskih ladjah na odprtem morji, in o vojnih ladjah, katere plovejo bodisi na odprtem morji, bodisi v teritorijalnih vodah druge države. Le-te treba smatrati kot podaljšanje teritorija one države, h kateri pripadajo.

Avstrijske ladje, bodisi trgovske, bodisi vojne, katere se nahajajo na odprtem morji, in vojne, katere plovejo v teritorijalnih vodah druge države, imajo se toraj smatrati kot del državnega teritorija avstrijskega.

Toraj bi moralo po tem, ako stvarjajo del avstrijskega teritorija, slediti, da se na njih morejo sestavljati beležniške listine, ker je ves avstrijski teritorij razdeljen na področja podvržena jurisdikciji stalnega beležniškega posla in ker noben zakon ne izključuje katerega koli dela avstrijskega zemljišča od blagoslova beležniške ustanove.

Da je dopustna mogočnost sestavljati beležniške spise na takih ladjah treba sklepati tudi iz tega, ako se upošteva, da za gotove posle avstrijski zakon zahteva beležniško formo listine, zapretivši njeno ničnost, vsled česar bi se, ako se na avstrijskih ladjah, bodisi trgovskih, bodisi vojnih, katere so na odprtem morji, ali na vojnih, katere se nahajajo v teritorijalnih vodah druge države, ne bi mogli sestavljati od strani avstrijskega beležnika beležniški spisi, prišlo do zaključka, da je vendar nekaj delov avstrijskega teritorija, v katerih zakon beležnikom ne dopušča sestavljati beležniške spise, med tem ko isti zakon na drugi strani zahteva od strank, da sestavljajo svoje listine v beležniški formi.

Razven tega bi v sličnem slučaju država, katera vendar hoče vršiti svojo suverenostno in svojo teritorijalno jurisdikcijo na trgovskih in na vojnih ladjah, katere plovejo pod njeno zastavo na odprtem morji, kakor tudi na vojnih ladjah, katere se nahajajo v teritorijalnih vodah druge države, razven tega bi pravimo, v tem slučaju država krivično jemala jednemu delu svojih državljanov pravico da se okoristijo oblike javne listine in bi jim odvzela možnost, da uživajo blagoslov jedne izmed najvažnejših javnih institucij, kakor je brez dvoma beležništvo.

Tako bi se na primer dogodilo, da bi kak avstrijski državljani, kateri bi na avstrijski vojni ladji težko obolel v inostranski luki in bi zaželel, sestaviti svojo poslednjo voljo v javni beležniški formi, ne da bi mogel priti na kopno, ne mogel tega storiti na noben način, ker niti beležnik onega kraja, v katerega vodah se nahaja vojna ladja avstrijska, niti kateri drugi funkcionar take tuje države, ne bi bil kompetenten, da sestavi tak spis na vojni ladji avstrijski, in bi vsled tega, ako bi na trgovskih in vojnih ladjah avstrijskih na odprtem morji in na vojnih ladjah v teritorijalnih vodah tuje države avstrijski beležnik ne mogel sestavljati beležniških spisov, dotični oporočnik ostal brez vsacega vzroka oropan pravice, katero ima vsak avstrijski državljani, da se namreč okorišča beležniškega urada, in to ako bi se mu tudi posrečilo, da k sebi pozove na vojno ladjo po vrsti vse beležnike, kolikor jih ima Avstrija.

Na drugi strani bi se dalo težko opravičiti, zakaj bi bila na odprtem morju in sploh na avstrijskih ladjah, dokler iste

obdrže svoj značaj avstrijske teritorijalnosti in so podvržene avstrijski jurisdikciji, ustavljena kompetenca vsakega in magari katerega koli beležnika ter možnost sestavljati beležniške spise. In to tem bolj, ker se tudi določitev delokroga in kompetence avstrijskih sodišč ustanavlja po istih načelih, po katerih se tudi ustanavlja za beležniške urade. In v pogledu sodne jurisdikcije je ves avstrijski teritorij razdeljen na več področij in vsakemu pojedinemu sodišču je določeno področje odkazano, v katerem je ono jedino kompetentno, da izvršuje svojo jurisdikcijo. Akoravno se v nobenem sodnem okraju ne smatra ta ali ona ladja, kakor del tega okraja, spadajo vendar sodno postopanje in razsoja o kaznivih dejanjih, katera so se zgodila na kaki avstrijski vojni ali trgovski ladji, nahajajoči se na širokem morji ali na avstrijski vojni ladji, plovečej v teritorijalnih vodah tuje države, brez vsacega dvoma izključljivo pod kompetenco avstrijskih sodišč in more samo od slučaja do slučaja nastati vprašanje, katero je od raznih sodišč kompetentno, da razsoja v določenem slučaju.

Istotako je pogodbeno sodišče, ako se morajo izpolniti pogoji kake pogodbe na kaki avstrijski trgovski ali vojni ladji, nahajajoči se na visokem morji ali na kaki vojni ladji, nahajajoči se v teritorijalnih vodah tuje države jedno od raznih avstrijskih sodišč, kar se ima razreševati od slučaja do slučaja.

Po jednoličnosti razlogov mora se toraj tudi beležniška kompetenca, katera je slična kompetenci sodišč, in katere delokrog je teritorijalno, na isti način omejen kakor one druge, raztegniti na avstrijske trgovske in vojne ladje, katere se nahajajo v teritorijalnih vodah kake tuje države.

Temu se toraj umevno ne more vgovarjati.

Ker pa avstrijski beležniki niso kompetentni, da sestavljajo beležniške spise, na katerem koli avstrijskem teritoriju, ampak samo v mejah svojega področja, mora se sedaj določiti, kateri beležnik naj se smatra kompetentnim po pojedinem slučaju, da sestavi beležniški spis na določeni avstrijski trgovski ali vojni ladji, nahajajoči se na visokem morji ali na avstrijski vojni ladji, katera plove v teritorijalnih vodah tuje države? Ker ima beležnik oblast, da izvršuje svoj urad samo v mejah svojega področja, smatrati se mora toraj kompetentnim za sestavljanje

beležniških listin na kakih ladjah onega beležnika, v čegar področje bodo pripadale po nedvomi konstatacije one ladije.

Ako imamo pred očmi to najvišje načelo, more se po mojem mnenju pripustiti samo dvoje mnenj ter smatrati kompetentnim : 1. ali onega beležnika, iz katerega področja (to je iz avstrijskih voda) je avstrijska ladija odplula, ko je iz svoje države plula v svet, in to dotlej, dokler ne bode dospela v kateri drugi kraj teritorialnih voda avstrijske države, 2. onega beležnika, v čegar področji je vvrščena luka, kateri spada in kjer je vpisana odnosna avstrijska ladija.

Prvo mnenje dalo bi se opravičiti in podkrepiti s sledečimi razlogi:

Ladja, katera zapušča državo, kateri pripada in katere zastavo nosi, smatrati se mora kakor odločeni del domovinskega zemljišča, kakor odlomek, kakor nadaljevanje teritorija dotične države. Ako je ladja vojna, ostane tak del naj si bodi kjer koli; ako je ladja trgovinska, obdrži to svoje svojstvo vsaj dokler je na visokem morji. Toraj ako vse ladje, (izvzemši tuje vojne ladje), katere se nahajajo v teritorialnih vodah kakega avstrijskega beležnika, spadajo pod njegovo jurisdikcijo, to je pripadajo avstrijskemu teritoriju, kateri ustanavlja njegovo področje, je on kompetenten, da na njih sestavlja beležniške listine; in ako se avstrijske ladje, katere odplujejo iz teritorialnih voda svoje države, smatrajo kot deli, kot odlomki, kot nadaljevanje avstrijskega teritorija, kateri so se odtrgali od njega, naravno je, da se morajo te ladije smatrati kot deli, kot odlomki, kot nadaljevanje onega dela avstrijskega teritorija, kateremu so podvržene teritorialne vode, iz katerih so omenjene ladje odplule in vsled tega onega beležniškega področja, kateremu pripadajo teritorialne vode, o katerih je govor.

Ako se morajo toraj te ladije res smatrati kot deli onega dela avstrijskega teritorija, kateri tvori področje onega beležnika, iz katerega teritorialnih voda so one odplule od avstrijskega zemljišča, izhaja logično, da je kompetenten na njih sklepati beležniške listine oni isti beležnik, dokler bodo te ladije, ako so trgovske, plule po visokem morji, ali ako so vojne, po visokem morji ali ležale v teritorialnih vodah tuje države.

Posledica tega načela bila bi ta, da ostane omenjena izključna kompetenca beležnika, iz katerih teritorijalnih voda je odplula ladija, da se odstrani od avstrijskega zemljišča, vedno v veljavi, dokler se ta ladija ne povrne v teritorijalne avstrijske vode, spadajoče v drugo beležniško področje, ker bi v tem slučaju prenehala njegova kompetenca in prišla v krepost kompetenca onega beležnika, v katerega področja teritorijalne vode bi ladija prijadrala.

Za utemeljevanje drugega mnenja dali bi se navesti sledeči razlogi:

Vsaka avstrijska ladija pripadati mora gotovi avstrijski luki in mora biti vpisana v registre pristanskega oblastva.

Odmerjenje njene plovstvene zmožnosti, njene brodarstvene dopustnice in večji del njenih ladjiskih pisem, s katerimi se legitimira, izhajati mora od pristanskega oblastva one luke, kateri ladja pripada. Vsaka lastninska prememba in vsaka prememba njene razdelitve zabeležiti se mora v registre pristanskega oblastva, v katere je ladja vpisana. Ker ladja pripada avstrijski luki, ima vsled tega pravico, da razvija avstrijsko zastavo, katera jo stavlja pod jurisdikcijo in jej jamči zaščit avstrijske države, in samo po njej smatra se kakor del avstrijskega teritorija. Ako ima toraj kaka ladija pravico, da razvija avstrijsko zastavo in da se pod to zastavo smatra kakor del avstrijskega teritorija samo vsled tega, ker pripada kaki avstrijski luki, mora se naravno sklepati, da pripada tej luki, naj se nahaja kjer koli in da jo je treba smatrati, kakor ploveči del avstrijskega teritorija kakor pripadajoča tej luki, vsled česar se mora kompetentnim smatrati, da na njej sestavlja beležniške listine oni beležnik, v katerega področji se nahaja dotična luka.

Ako ravno se obe ti mnenji naslanjata na juridično fikcijo, kakor je ona o teritorijalnosti ladje, bi se mi vendar izjavili za drugo mnenje, ne samo radi tega, ker se nam zdi pozitivnejše, ampak tudi za to, ker je v njem razvideti gotovo določnejše pravilo za razdeljevanje kompetence posameznih beležnikov v posameznih slučajih. In res, ako se držimo drugega menenja, zadostuje ustanoviti, kateri luki ladja pripada in takoj je jasno, kateri beležnik ima se smatrati kompetentnim. Ako bi se nasprotno sprejelo drugo menenje, bilo bi jako težko odločevati, kateremu

beležniku pripada v pojedinih slučajih kompetenca, ker ni samo odločujoči moment za razdelitev kompetence sam po sebi nastalen in podvržen premembam, nego je ta nestalnost in to menjavanje pomnoženo vsled tega, ker se more ladja, dokler pluje, posebno ako pōtuje ob obali, premenjena nahajati na visokem morji (daleč od obali) in v teritorijalnih vodah raznih beležniških področij.

Avstrijska ladja, katera pripada kaki luki, spadajoči v gotovo beležniško področje, krene na svoje, mesto imajoč na sebi beležnika tega področja. Ta ladja odpluje v široko morje ali, ploveč naravnost na določeno luko, preplovi v istini nekoliko daljave širokega morja ali preide na nekih mestih preko teritorijalnega morja kake druge tuje države.

Sedaj se vpraša: je-li beležnik, kateri potuje na tej ladiji kompetenten, da sestavlja beležniške listine in v obče, da izvršuje svoj urad v onem času, ko ladja pluje preko teritorijalnih voda avstrijskih, spadajočih v področja drugih beležnikov ali preko teritorijalnih voda druge države, ter imajo-li beležniške listine, sestavljene deloma na tem prelazku, zakonito krepost?

Držeč se strogo načela, da beležnik ne more izvrševati naloge svojega urada v področju drugega beležnika, niti na tujem ozemlju, moralo bi se to vprašanje zanikati. Ali, ako se ozira na to, da je navzočnost ladje v takih vodah povsem transitornega značaja, tako, da se ne more niti reči, da tvarja niti začasno del teritorija, skozi katerega vodo prehaja in iz katerega se namerava odstraniti takoj, ko je v nje stopila, ako se ozira na to, da beležnik prične s sestavljanjem beležniške listine na teritoriju, kateri sestavlja del njegovega področja in ako svoj posel nadaljuje v začasnem svojem prelazku preko teritorijalnih voda drugega področja in toraj ne namerava poseči v delokrog tuje kompetence; ako se ozira na to, da se razum protivi mišljenju, da bi mogla biti neveljavnost beležniške listine, sestavljene povsem redno od beležnika na ozemlju, spadajočem v njegovo področje, ustvarjena jedino radi okolnosti, ker je beležnik, ko je listino sestavljal, šel skozi teritorijalne vode drugega področja, ne samo, da bi se niti v njem ne ustavil, ampak da niti ni imel namere, da bi se v njem ustavil; in ako se konečno pomisli, da se v dvomljivih vprašanjih vedno treba

držati praktičnega in naravnega mnenja, smo bolj naklonjeni, da rešimo vprašanje v potrdilnem smislu. Ako bi se hoteli s tem vprašanjem nadalje pečati, mogli bi je na drobneje razviti, česar pa ne storimo, ker bi to seglo preveč preko mej te kratke študije.

Ni treba omenjati, da bi po propisih §-a 68. avstrijskega beležniškega reda, beležnik moral označiti ladjo, na kateri se je listina sestavila, kakor tudi ime morja ali luke, v katerih se je ladja nahajala, ko se je dotična listina sestavljala.

Ista načela, katera smo navajali doslej, morajo se po analogiji uporabljati na velike reke, katere so se proglasile mejnarodne in na one, pri katerih je struga razdeljena med različnimi obmejnimi državami. Kar se tiče rek in jezer, spadajočih k avstrijskemu ozemlju, kompetenten je sestavljati listine na ladjah, katere tam plovejo, oni beležnik, v katerega področje spada dotično jezero ali reka, kjer se brod nahaja.

Tudi na železniških vlakih in na družih prevoznih napravah po kopnem morejo se sestavljati beležniške listine.

Ako so taki vlaki ali prevozna sredstva ustavljena, jasno je, da je tedaj kompetenten izvrševati svoj urad v njih oni beležnik, v čegar področji so se ustavili, ako se pa nasprotno premikajo, je kompetenten sestavljati na njih beležniške listine vsak pojedini beležnik, skozi katerega področje vozijo, in to dotlej, dokler se nahajajo na ozemlju njegovega področja. Kadar bi med sestavljanjem listine vlaki ali druge prevozne naprave vozili se skozi več krajev njegovega področja, zavezan je beležnik to v listini omeniti in mora osobito označiti kraj, v katerem se je listina začela sestavljati in v katerem se je dovršila.

Drugo jednako zanimivo vprašanje in o kojem isto tako ne vem, da bi je bil dosedaj kdo pretresaval, je vprašanje o beležniški kompetenci v zračnem prostoru.

Take kompetence bi se morale radi istih razlogov, katere smo preje navedli, urediti po mejnarodnih načelih o teritorijalnosti in izvanteritorijalnosti.

Po znanem juridičnem načelu, katerega se je v obče osvojilo mednarodno in državljansko pravo: „Qui dominus est soli, dominus est coeli et inferorum“, pripada ves zračni prostor nad gotovim prostorom k temu prostoru.

In prav na osnovi tega načela ima lastnik kakega zemljišča pravico, da na njem sezida stavbo, kolikor ga je volja visoko.

Radi tega se mora pred vsem kot gotovo smatrati, da ves vzdušni prostor, kateri se nahaja nad državnim teritorijem, pripada državi in da jej poleg tega pripada tudi vzdušni prostor, kateri se nahaja nad njenimi vodami, med tem, ko vzdušni prostor, kateri se nahaja nad prostim morjem ne pripada nobeni državi, ampak je svoboden in vsem skupen.

Ali se diurnum more eksekvovati?

Zakon od 21. aprila 1882, št. 123. drž. zak. govori samo o vojaških osebah, uradnikih in služabnikih, nameščenih v službi dvora, države, dežele, okraja, občine, javnega zaklada ter o dušnih pastirjih. Če te osebe dobivajo diurnum (razven plače ali pokojnine), se le-ta po §-u 3. ne sme eksekvovati (in sploh, računaje del, ki se ima podvreči eksekuciji, ne jemati v poštev).

Zakon od 26. maja 1888, št. 75. drž. zak. — po svojem napisu — govori samo o eksekuciji na plače (prejemke) onih, ki so stalno (trajno) nameščeni v privatni službi itd.

Diurnisti z ene strani niso uradniki ali pa služabniki po prvem zakonu (3. julija 1888, 12245 C. VII. 66), z druge strani tudi niso trajno nameščeni v smislu zakona od 26. maja 1888. Za diurniste, to je osebe, ki svoje delo izključno ali posebno uporabljajo v delovnih ali služabnih razmerah, velja samo zakon od 29. aprila 1873, št. 68. drž. zak. (24. februarja 1891, C. IX. 128, knj. jud. 122). Po zakonu od 26. maja 1888 (čl. I.) razveljavljen je samo § 2. zak. od l. 1873, dočim §-i 1. in 3.—9. imajo še danes veljavnost: zato se diurnum more eksekvovati, ali le z omejitvami §-a 3. istega zakona. — Za davke in pristojbine ta omejitev ne obstoji.

Dr. F—tr.

